

Rev. A. C. van Raalte, D. D.

Bij de foto: Albertus Christiaan van Raalte (1811-1876) was een van de 'vaders' van de Afscheiding van 1834 en leider van de migratie naar de Verenigde Staten.

nr. 35, december 2011

IN DIT NUMMER:

A.C. van Raalte congres

Archivarissenconvent

Samenwerking GKV en NGK

...adc **etera**

*...adcetera is een uitgave van het
Archief- en Documentatiecentrum van de
Gereformeerde Kerken in Nederland.*

colofon

...adcetera is een uitgave van het Archief- en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Broederweg 16, 8261 GT Kampen. Telefoon 038 447 17 30 Fax 038 447 17 31 E-mail info@adckampen.nl Website www.adckampen.nl Druk: drukkerij De Bunschoter, Bunschoten-Spakenburg Ontwerp: Peter Dees, Zwolle Foto omslag: Joint Archives, Holland MI

Ten geleide

Op de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken van het afgelopen jaar is afscheid genomen van de archivaris, dhr. D. Smits. Dat hij ter gelegenheid daarvan een koninklijke onderscheiding ontving zegt veel over zijn inzet en betekenis voor het papieren geheugen van deze kerken. Ook voor ons op het ADC was dhr. Smits niet alleen een bekend gezicht, maar ook een belangrijke partner in ons werk. In het kader van zijn lidmaatschap van de Archiefcommissie van zijn kerken was hij degene die zo'n tien jaar geleden het contact met het ADC legde en sindsdien onderhield. Het ging hem om samenwerken en mogelijke opslag van archivalia van zijn kerken. We werden het er snel over eens dat zijn kerken en de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt een gedeelde geschiedenis hebben en hun best deden elkaar niet uit het oog te verliezen. Treffend was het bijvoorbeeld om in de archiefcollectie van de NGK – die op de zolder van de woning van dhr. Smits werd bewaard – archieven aan te treffen van oud-leerlingen van de Theologische Hogeschool te Kampen. Op archiefgebied konden wij onze bijdrage aan dat streven leveren door elkaar te steunen en door als ADC archiefruimte ter beschikking te stellen.

Van het een kwam het ander en sinds enkele jaren staat het archief van de NGK in de kluis van het ADC en praten de Archiefcommissie en het deputaatschap Archief&Documentatie verder over samenwerking in de toekomst. Eén besluit op dit gebied is een aantal jaren geleden al genomen en wordt volgend jaar geëffectueerd. Zoals het ADC de ADCetera uitgeeft, zo verzorgde de Archiefcommissie van de NGK jarenlang Archiefnieuws, een nieuwsbrief met informatie ne voorlichting inzake archieven. In het kader van de samenwerking werd besloten om deze nieuwsvoorziening gezamenlijk te gaan verzorgen. Met ingang van 2012 verschijnt de Nieuwsbrief niet meer en biedt de ADCetera de gezamenlijke nieuws- en informatievoorziening op archiefgebied van de NGK en de GKV. Deze samenwerking op archiefgebied betekent een versterking voor het ADC. Niet alleen bereikt de ADCetera nu een potentieel van verantwoordelijken en belangstellenden voor archieven uit gereformeerde kring dat twintig procent groter is dan voorheen, het vergroot ook de onderzoeksmogelijkheden op het ADC. Een mooie ontwikkeling dus. ¶

Het mooi gelegen landgoed 'Het Laer' was op 3 en 4 november jl. het toneel van het Nederlandse deel van de conferentie over Albertus C. van Raalte, Leader and liaison, voorman en verbinder. Ruim honderd deelnemers luisterden naar lezingen en namen deel aan de discussi

Tweehonderd jaar Albertus C. van Raalte

Ruim anderhalf jaar geleden werd besloten tot een gezamenlijke Amerikaans-Nederlandse herdenking van de tweehonderdste geboortedag van Albertus Christiaan van Raalte (1811-1876). De naam van deze afgescheiden predikant was wel niet zo bekend als die van Hendrik de Cock, maar ook hij heeft in de jaren 1836-1846 een belangrijke rol gespeeld in de opbouw van de afgescheiden kerken. Veel bekender is hij echter gebleven (vooral in Amerika) als de leider van een groep emigranten die in 1846 vertrok en onder zijn leiding in Michigan een gemeenschap stichtte die ze de naam Holland gaf. Van Raalte geldt daarom ook als de 'vader' van de Nederlands-Amerikaanse gemeenschappen in Michigan. Hij bleef een man van twee werelden, wiens Amerikaanse wederwaardigheden niet te begrijpen zijn zonder zijn Nederlandse achtergrond. Om die reden heeft het Archief- en Documentatiecentrum samen met het A.C. Van Raalte Institute van Hope College, het Historisch Documenta-

tiecentrum aan de VU, het KNAW-instituut Roosevelt Study Center en de Stichting Van Raaltehuis een internationale conferentie georganiseerd op twee plaatsen, in Holland, Michigan en in Ommen, Overijssel. Op het Nederlandse deel van de conferentie te Ommen werd meer dan op het Amerikaanse deel aandacht besteed aan de periode dat Van Raalte de afgescheiden kerken diende. Aan de orde kwamen onderwerpen als Van Raalte als ondernemer (hij eindigde als grootgrondbezitter), als sociaal hervormer, Van Raaltes echtgenote Christina van Raalte-de Moen, Van Raaltes rol in Ommen (waar hij predikant was), als stichter van Duitse afgescheiden gemeenten, als theologisch leraar (hij leidde in zijn pastorie predikanten op), als religieus leider en Van Raalte als leider van een godsdienstig verdeelde kolonie. In de Verenigde Staten is een groep onderzoekers al jaren met aspecten van het leven van Van Raalte bezig en lijkt de weg geëffend voor een

wetenschappelijke biografie. De conclusie van de Nederlandse conferentie was echter, dat er nog veel niet goed onderzocht was en dat de Nederlandse (lokale) archieven nog veel schatten leken te bevatten. De resultaten van deze tweedelige conferentie worden volgend jaar in het Engels gepubliceerd bij uitgeverij Eerdmans te Grand Rapids.

Donatie

Veel activiteiten van het ADC kunnen alleen plaats vinden met steun van u. U moet dan denken aan congressen en publicaties die de geschiedenis van de gereformeerde traditie betreffen. Om deze activiteiten in stand te kunnen houden hebben we uw steun hard nodig. Wij verzoeken u daarom traditiegetrouw eenmaal per jaar vriendelijk een donatie over te maken op girorek.nr. 7735694 van de Stichting Ondersteuning ADC te Kampen. Bij voorbaat hartelijk dank! ¶

Pieter Jongeling

Als deel 17 in de AD Chartas reeks verscheen dit najaar *Pieter Jongeling. Boegbeeld van de vrijgemaakte wereld*, geredigeerd door George Harinck en Ewout Klei. Pieter Jongeling (1909-1985) was een veelzijdige persoonlijkheid die na de Tweede Wereldoorlog op diverse wijzen van zich liet spreken. Als hoofdredacteur bouwde hij het *Gereformeerd Gezinsblad* in de jaren vijftig en zestig uit tot een volwaardig

dagblad. Onder zijn *nom de plume* Piet Prins schreef hij boekenseries als *Snuf de hond*, *Holland onder het hakenkruis* en *Wambo*. Als politicus was hij in de jaren zestig en zeventig het gezicht van het Gereformeerd Politiek Verbond. Deze bundel bevat de teksten van de lezingen die gehouden zijn op het congres over Jongeling, dat op 1 april 2009 door de TU Kampen en het ADC was belegd. Deze teksten zijn aangevuld met een artikel over Jongeling over dans en bioscoop tussen 1957 en 1985, een terugblik op de vrijgemaakte jaren in de dagen van Jongeling en een DVD over Jongeling van Stichting de Luis-terpost. De bundel is in de boekhandel verkrijgbaar voor € 24,50 donateurs kunnen het boek bij het ADC verkrijgen voor € 19,60. ¶

CPA weer opgestart

De Commissie voor Registratie van protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke archieven (CPA) heeft op 16 november 2011 een doorstart gemaakt. In deze commissie zijn veel protestantse kerkelijke archieffunctionarissen vertegenwoordigd, waaronder ook het ADC. Samen willen we de kerken handvatten geven voor een goed archiefbeheer. Tevens functioneert de CPA als gesprekspartner met de overheid en andere archiefinstellingen. Het document *Richtlijnen voor kerkelijk archiefbeheer* is een uitgave van de CPA, die door alle leden van de CPA wordt gebruikt, weliswaar vaak aangepast voor het eigen kerkgenootschap. De inhoud hiervan is echter verou-

derd. Zo is er weinig aandacht voor het archiveren van digitale documenten, maar ook de kerkelijke situatie is gewijzigd sinds de laatst vastgestelde versie (1997). Denk bijvoorbeeld aan het ontstaan van de PKN. Het actualiseren van de *Richtlijnen* is één van de activiteiten die de CPA heeft opgepakt. Een ander document wordt ook kritisch tegen het licht gehouden: Het Kerkelijk Archiefbesluit. Dit regelt allerlei zaken met betrekking tot het onderbrengen van kerkelijk archief bij een overheidsinstelling. Daarnaast zal de problematiek rond digitale archivering hoog op de agenda staan. Hebt u vragen of opmerkingen over of voor de CPA dan kunt u terecht bij het secretariaat van de CPA: het Archief- en Documentatiecentrum te Kampen (adres zie colofon). ¶

De Afscheiding 1834-2009

Ter gelegenheid van het feit dat het 175 jaar geleden was dat de Afscheiding plaats vond, werd in 2009 te Kampen door het ADC en de TU Kampen een conferentie gehouden over de Afscheiding. De teksten van de voordrachten worden gepubliceerd in een deel van de Ad Chartas reeks over dit onderwerp, dat binnenkort verschijnt. Deze handelen over thema's als: in welke hervormde bedding ontstond de Afscheiding, wat betekende afscheiding binnen het kader van de godsdienstvrijheid in Nederland, welke was de betekenis van Hendrik de Cocks optreden, hoe kwam de Afscheiding

in de hoofdstad Amsterdam tot stand, wat betekent de Afscheiding in het licht van artikel 27-29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en hoe beoordeelden de Nederlandse emigranten in de Verenigde Staten de Afscheiding van 1834 toen ze vijftig jaar later zelf met kerkscheuring te maken kregen, hoe moeten we het begin van de Afscheiding in Duitsland beoordelen? Centraal staat de vraag naar winst en verlies van het negentiende-eeuwse Afscheidings-concept. ¶

Proefschrift over zending op Papoea

Begin 2012 hoopt Gerrit de Graaf aan de Theologische Universiteit Kampen te promoveren op het proefschrift *De wereld wordt omgekeerd. Culturele interactie tussen de vrijgemaakt-gereformeerde zendelingen en zendingswerkers en de Papoea's van Boven Digoel (1956-1995)*. Hij deed zijn onderzoek in dienst van genoemde universiteit en het Instituut voor Nederlands Geschiedenis te Den Haag – tegenwoordig Huygens ING geheten. In 1956 openden de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) een nieuw zendingsterrein op Papoea Nieuw-Guinea. In De Graaf's proefschrift staat de vraag centraal hoe de ontmoeting tussen de vrijgemaakt-gereformeerde zending en de Papoea's verliep. Aan de orde komen het eigen karakter van deze zending en de interactie met de Papoea's en hun cultuur. De interactie

wordt ook breder uitgewerkt op het punt van de religie, van de sociaaleconomische inbedding van de zending en van andere actoren op Nieuw-Guinea, zoals de overheid, handelaren en toeristen. De studie loopt uit op de conclusie dat de buitenstaanders de Papoease wereld hebben omgekeerd, zij het niet op de manier die de Papoea's of de zending zich voorstelden. De Graaf verrichtte zijn onderzoek hoofdzakelijk in de collectie van het ADC. Zijn onderzoek bestaat naast dit boek uit de vervaardiging van een database van Nederlandse zendingsarchieven, die op 16 december jl. te Utrecht werd gepresenteerd. ¶

Het archivarissen-convent CGK-GKV-NGK 'TOP' (tezamen op pad).

Kort voor de zomervakantie hebben de archivarissen van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK), de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (GKV) en de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) rond de tafel gezeten en gezamenlijk plannen gemaakt voor een frequent contact en overleg. Daarmee heeft het overleg zodanige vorm gekregen dat vanaf heden dit overleg (aangeduid als het 'archivarissenconvent TOP; Tezamen-Op-Pad') zich met zekere regelmaat gezamenlijk berichtgeving in de kerkelijke pers zal

geven over zorg en beheer van kerkelijke archieven.

Het 'archivarissenconvent TOP' stelt zich ten doel om de punten van gezamenlijk archiefbelang door te spreken en wanneer dat dienstig is aan hun kerken (CGK, GPV, NGK) aan te bieden. Momenteel worden de plannen uitgewerkt om in 2012 te komen tot de zgn. informatieavonden over archiefbeheer voor archiefbeheerders, scriba's en anderen die te maken hebben met kerkelijke archieven. Zaken die op deze avonden aan de orde zullen komen zijn archiefzorg en -beheer, fysiek en/of digitaal archiefbeheer, veiligheid, overbrenging en raadpleging van archieven, documentatie, kunstschaten en overige onderwerpen. Naast inleidingen van vakmensen is er ook veel ruimte gepland voor vragen en gesprekken vanuit de zaal. Kortom een avond die u niet mag missen. Nadere berichtgeving hierover zal naar verwachting in januari 2012 plaatsvinden. ¶

Nieuwsgierige studenten

Onlangs verwierf het ADC via ds. Tj. Boersma enkele foto's van studenten uit het begin van de jaren '20 van de vorige eeuw. Het ADC heeft een mooie fotocollectie waaronder ook behoorlijk wat oude foto's. Deze vormen vaak een extra bron bij de geschiedenis zoals we die kennen via brochures, brieven en kranten. Daarom zijn we ook blij met nieuwe oude foto's zoals deze. De studenten zijn - sommige met

Zittend om de tafel: H. Hoekstra, J. Schelhaas Hz., Th. Delleman, A.H. Piersma, R.J. van de Weerd, J.P.C. ten Brink (zittend op de grond). *Rij daarachter beginnend met de persoon die op de stoeleuning zit:* S. Wesbonk, P.D. Kuiper, P.J.A. Delhaas, M. Janssens (staand), C.W. Keur (staand), W. Doorenbos (zittend), P. Bolt, H. Smit, J. van Raalte. *Achterste rij beginnend bij persoon die een krant ophoudt:* R. Oosterhof (?), D. Bouma, J. Rook, S. Oegema, J.H. Kroeze, A. Wijngaarden, H.J. Kouwenhove, R. Sietsma.

Vakantiedata

In verband met de kerstvakantie is het ADC gesloten van maandag 26 december tot en met vrijdag 6 januari 2012. Vanaf maandag 9 januari zijn we weer tot uw dienst.

pijp in de hand - gefotografeerd in de leeszaal van de universiteit. Degelijke kranten worden getoond: *De Wachter*, *De Standaard* en *De Waarheidsvriend*. Het bijzondere van deze foto is dat er goed is bijgehouden wie er op de foto staat. Hierdoor krijgen weer heel wat namen - in dit geval gevonden in het jaarboekje van 1921 - een gezicht. ¶

Nieuwe aanwinsten

Archief ds. J. Klamer
Archief dispuut PHOENIX
Foto's van de studentenvereniging F.Q.I. uit ongeveer 1921 ¶

de Bunschoter bv

drukkerij

recht door zee

 033 - 299 79 99
www.bunschoter.nl